

LAUSUNTOPYYNTÖKYSELY HALLITUKSEN ESIITYSLUONNOKSESTA LAIKSI SOSIAALI- JA TERVEYSPALVELUJEN TUOTTAMISESTA

1. Vastaajatahon virallinen nimi

Vastaajien määrä: 1

Nimi

- Saamelaiskäräjät

2. Vastauksen kirjanneen henkilön nimi

Vastaajien määrä: 1

Nimi

- Pia Ruotsala

3. Vastauksen vastuuhenkilön yhteystiedot

Vastaajien määrä: 1

Etunimi	Sukunimi	Sähköposti
Tiina	Sanila-Aikio	tiina.sanila-aikio@samediggi.fi

4. Onko lain soveltaminen samanlaisena kaikkiin palvelun tuottajiin niiden oikeudellisesta muodosta ja toiminnan tarkoituksesta huolimatta perusteltu ratkaisu (2 §, 3 § 1 kohta)?

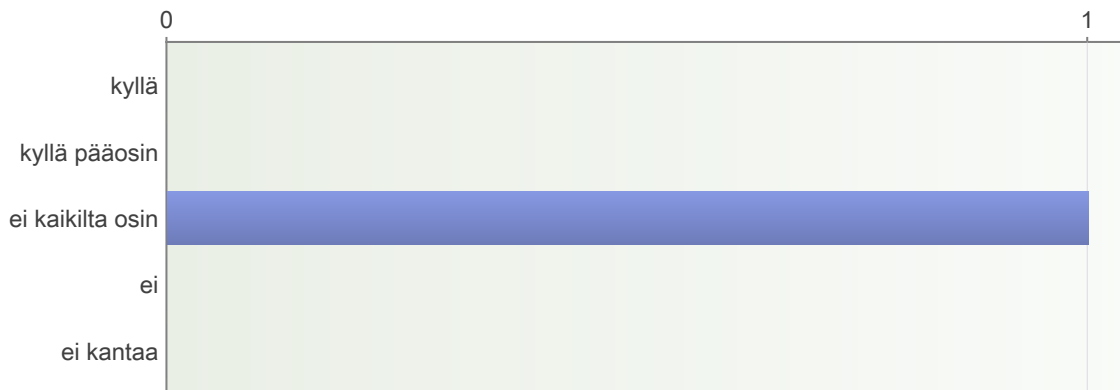
Vastaajien määrä: 1

Avoimet vastaukset: kyllä

5. Parantavatko palvelun tuottajalle asetetut ehdot asiakas- ja potilasturvallisuutta (5-9 §, 13 §)?

Vastaajien määrä: 1

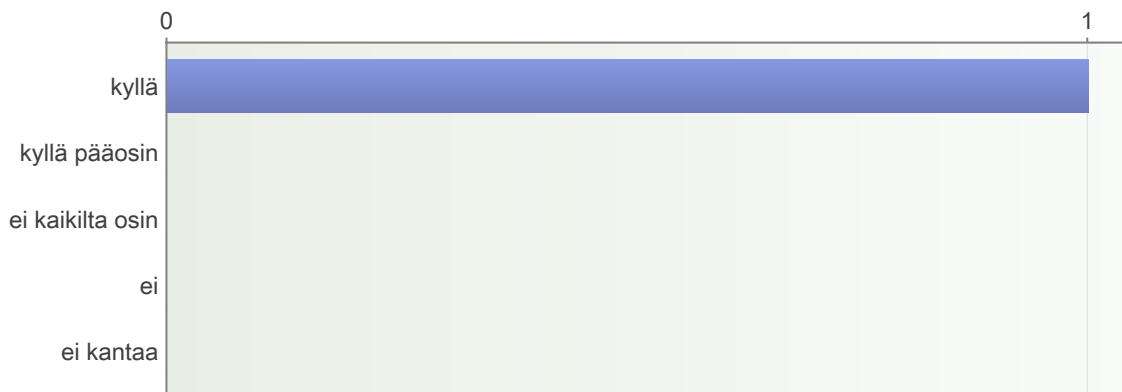

Avoimet vastaukset: ei kaikilta osin

- asiakas- ja potilasturvallisuutta tulee tarkastella enemmän myös asiakkaan/potilaan näkökulmasta eikä vain palveluntuottajan näkökulmasta. Asiakkaan kokemus ja näkemys potilasturvallisuudesta voi poiketa merkittävästi hoitohenkilöstön ja palveluntuottajan näkemyksestä. Asiakkaan ja potilaan kokemukseen hoidon onnistumisesta ja vaikuttavuudesta vaikuttaa merkittävästi se, tuleeko hän ymmärretyksi ja ymmärtääkö hän annetut hoito-ohjeet tai tarvittavat toimenpiteet. Lain 8 §:ään tulee lisätä selkeästi näkyviin asiakkaan kieli- ja kulttuuritausta asiakas- ja potilasturvallisuuteen vaikuttavana tekijänä. Asiakkaan kieli- ja kulttuuritaustan huomioiminen on merkittävä laatuvaatimus. Esityksen 9 §:ssä mainittuun omavalvontasuunnitelmaan tulee sisällyttää velvoite asiakkaan/potilaan kieli- ja kulttuuritaustan huomioimisesta osana laadukasta ja asiakaslähtöistä palvelua. Syrjintälautakunta antoi Enontekiön kunnalle 11.12.2008 kieltopäätöksen jatkaa saamenkieliseen väestöön kohdistuvaa etnistä syrjintää vanhustenpalvelujen järjestämisessä. Syrjintälautakunta katsoi, että Enontekiön kunta on sosiaali- ja terveyspalveluja järjestäessään laiminlyönyt lakisääteisen velvollisuutensa järjestää sosiaal- ja terveyspalveluita saamenkieliselle väestölle siten, että saamenkielisen väestön oikeuspalveluihin äidinkielellään ei ole toteutunut heidän kotiseutualueellaan yhtäläisesti suomenkielisen väestön kanssa. Näin saamenkielistä väestöä on kohdeltu palveluiden järjestämisessä heidän etnisestä taustastaan johtuen heille haittaa aiheuttaen epäsuotuisammin kuin suomenkielistä väestöä on kohdeltu. Syrjintälautakunta katsoi, että saamelaisten kulttuuritausta tulee ottaa huomioon palveluja tuottaessa.

6. Vähentääkö palvelun tuottajan ja sen palveluyksiköiden erillinen rekisteröinti, palveluyksiköiden siirtokelpoisuus ja riskiperusteinen hyväksymismenettely palvelun tuottajan ja viranomaisen hallinnollista työtä (13 §, 15 § ja 17 §)?

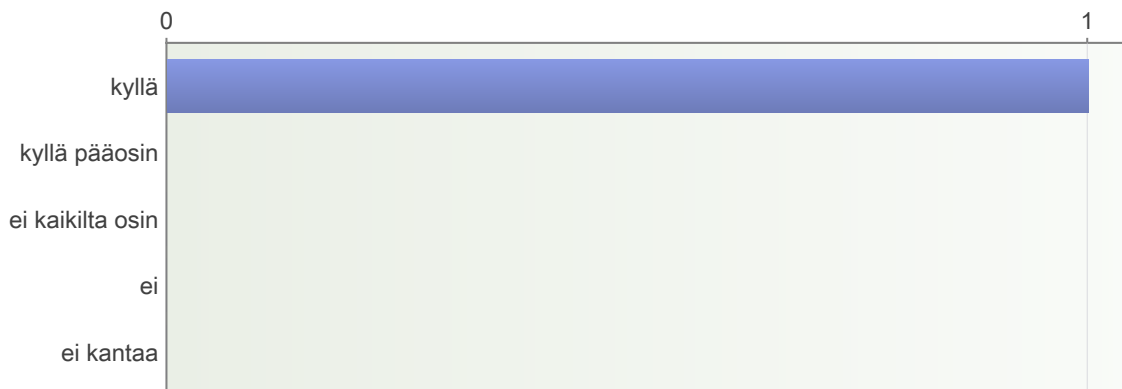
Vastaajien määrä: 1

Avoimet vastaukset: kyllä

7. Vähentääkö yhteisen palveluyksikön käyttömahdollisuus palvelun tuottajan ja viranomaisen hallinnollista työtä ja parantaako se mahdollisuuksia valvoa toimintaa kokonaisuutena (3 § 5 kohta, 18 §)?

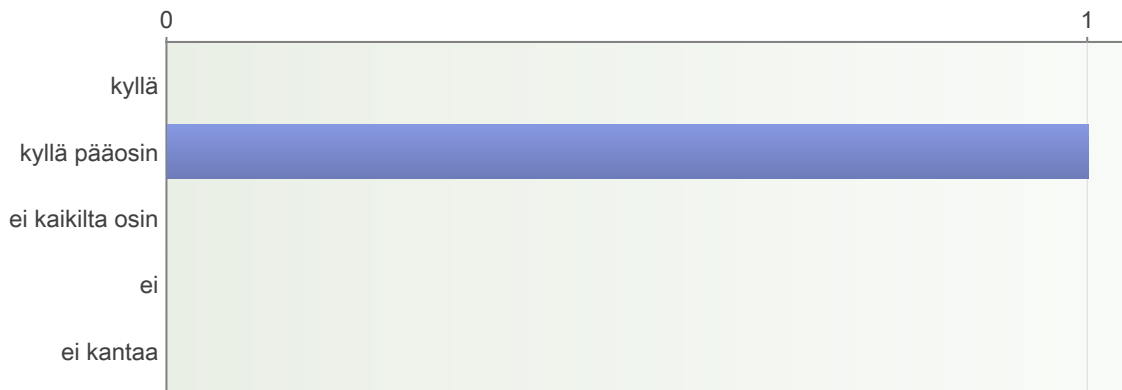
Vastaajien määrä: 1

Avoimet vastaukset: kyllä

8. Onko vastuullisen palvelun tuottajan käsite ja tehtävät perusteltuja (3 § 5 kohta, 18 §)?

Vastaajien määrä: 1

Avoimet vastaukset: kyllä pääosin

- vastuullisuus käsite antaa ymmärtää, että vastuullinen palveluntuottaja vastaisi muustakin toiminnasta kuin ehdotuksessa säädetään.

9. Onko vastuullisen palvelun tuottajan käsitteelle muita vaihtoehtoja?

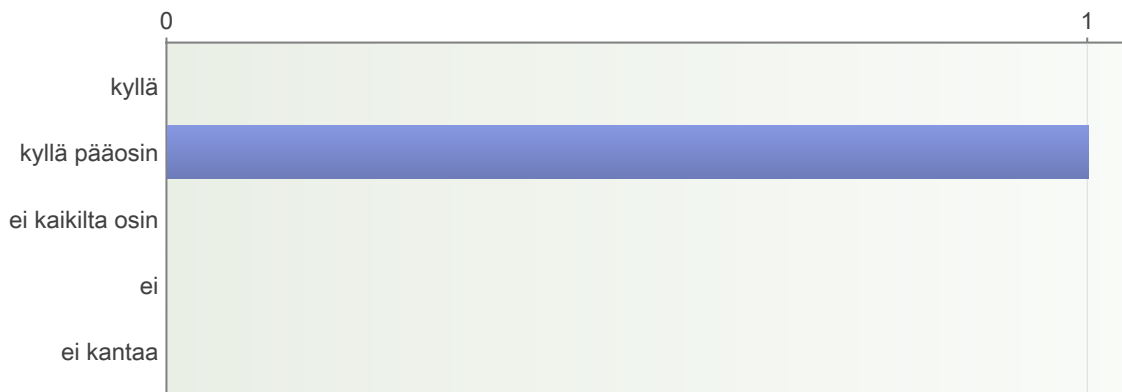
Vastaajien määrä: 1

Avoimet vastaukset: ei kantaa

10. Ovatko valvojan viranomaisen keinot, mukaan lukien laiminlyöntimaksu ja rekisteristä poistaminen, riittävät asiakas- ja potilasturvallisuuden kannalta (4 luku)?

Vastaajien määrä: 1

Avoimet vastaukset: kyllä pääosin

11. Muut vapaamuotoiset huomiot laista sosiaali- ja terveyspalvelujen tuottamisesta.

Vastaajien määrä: 1

- Laadukkaiden ja potilasturvallisten palvelujen tuottaminen saamenkieliselle väestölle

Lain tarkoitus olisi varmistaa sosiaali- ja terveyspalveluja käyttävän asiakkaan tai potilaan asiakas- ja potilasturvallisuus, varmistaa laadultaan hyvät palvelut sekä edistää palvelun tuottajan ja viranomaisten välistä yhteistyötä.

Laissa potilaan asemasta ja oikeuksista säädetyn lain 3.3 §:n mukaan potilaan äidinkieli, hänen yksilölliset tarpeensa ja kulttuurinsa on otettava mahdollisuuksien mukaan otettava hänen hoidossaan ja kohtelussaan huomioon. Lain sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 4.2 §:ssä säädetään, että sosiaalihuoltoa toteutettaessa on otettava huomioon asiakkaan toivomukset, mielipide, etu ja yksilölliset tarpeet sekä hänen äidinkiensä ja kulttuuritaustansa. Molempien edellä mainittujen lakien lähtökohtana, että potilaalla/asiakkaalla on oikeus laadultaan hyvään terveyden- ja sairaanhoitoon sekä laadultaan hyvään sosiaalihuoltoon. Potilaan hoito on järjestettävä ja häntä on kohdeltava siten, ettei hänen ihmisarvoaan loukata sekä että hänen vakaumustaan ja hänen yksityisyyttään kunnioitetaan.

Laadultaan hyvä terveyden- ja sairaanhoito sekä sosiaalihuolto tarkoittavat myös sitä, että hoito on myös potilaan/asiakkaan kannalta kaikenpuolisesti ymmärrettävää ja sitä, että potilas saa hoitotilanteissa puhua saamea, saada apua ja vastauksia, lisäohjeistusta ja tehdä lisäkysymyksiä omalla kielellä. Tämä takaa sen, että saamelaispotilaan tai saamelaisen sosiaalihuollon asiakkaan yhdenvertaisuus ja ennen kaikkea potilasturvallisuus ja mahdollinen ennaltaehkäisy toteutuvat viivytyksettä. Erityisen haavoittuvat ryhmät ovat alle kouluikäiset suomen kieltä osaamattomat lapset, vammaiset, mielenterveyskuntoutujat, ikääntyneet ja muistisairaat.

Monet saamelaiset kokevat assimilaatiopolitiikan seurauksena epäluottamusta sosiaali- ja terveyshuollon palveluita ja palveluntuottajia kohtaan. Tästä syystä luottamuksen rakentaminen on ensiarvoisen tärkeää kulttuurisensitiivisessä hyvinvointia edistävässä työssä. Asiat tulee kertoa asiakkaan äidinkielellä ja työntekijän tulee varmistaa, että hän on ymmärtänyt asiakkaan viestin oikein ja asiakas on ymmärtänyt hänelle kerrotut asiat. Mikäli kieli- ja kulttuuritaustaa ei palvelussa ole asianmukaisesti huomioitu, ei voida puhua laadukkaista ja asiakaslähtöisistä saamenkielisistä palveluista. Asiakas- ja hoitotyössä tarvitaan kulttuurisensitiivistä työotetta, jolla tarkoitetaan työntekijän herkkyyttä, tietoja, taitoja ja asenteellisia valmiuksia ottaa työssään huomioon asiakkaan kulttuuritausta sekä toimia monikulttuurisessa ympäristössä. Asiakaslähtöisyyden ja laadun

parantamiseksi tulisi Lapin alueella sosiaali- ja terveydenhuoltohenkilöstöä kouluttaa saamelaiskulttuuriin liittyvissä asioissa. Lisäksi henkilöstö tarvitsee työnohjausta ja monikulttuurisen kehittämistyön tukea.

Saamelaisten kulttuurillisiin oikeuksiin ja tarpeisiin on suhtauduttu pitkään vähätellen, vaikka kulttuurillisten oikeuksien perustana on perustuslaki (17.3 §). Keskeisimmät esteet kulttuurisensitiivisen ja asiakaslähtöisen palvelumallin käyttöönotolle ovat asenteet ja tiedon puute. Osaltaan merkitystä on myös sosiaalihuollon periaatteilla, joissa kaikille on tarjottava samanlaisia palveluja ja samassa laajuudessa. Tällöin saamelaisille tarjotut palvelut ovat heikomman laatuaisia, koska he eivät saa palveluja omalla kielellään. Saamen kielilain mukaan viranomaisen on henkilöstöä palvelukseen otettaessa huolehdittava siitä, että henkilöstö kussakin toimipaikassa pystyy palvelemaan asiakkaita myös saameksi. Viranomaisen on koulutusta järjestämällä tai muilla toimenpiteillä huolehdittava, että henkilöstöllä on viranomaisten tehtävien edellyttämä saamen kielen taito.

Myös sosiaali- ja terveydenhuollossa käytettävillä arviointivälineillä ja -menetelmillä on suuri merkitys saadun palvelun onnistumiselle. Toimintakykymittarit (esim. RAI-mittarijärjestelmä) tai lapsen kehitystä mittaavat testit tulee aina suorittaa asiakkaan/potilaan omalla äidinkielellä, sillä asiakkaalle vieraalla kielellä tehdyt testit heikentävät merkittävästi hoidon onnistumista ja potilasturvallisuutta. Tulkin välityksellä ei voida tunnistaa saamenkielisen lapsen kielellisen kehityksen viiveitä, koska tulkin pitäisi osata kääntää yhdestä kielestä toiseen kielellisiä erityispiirteitä tai niiden puutteita. Saamelaisten kielellisten ja kulttuuristen kysymysten tai oikeuksien arvioimisessa tulee tehdä yhteistyötä Saamelaiskäräjien kanssa.

Johdon ja henkilöstön vastuulla on saamelaisasiakkaan perusoikeuksien turvaaminen ja erityistarpeiden tunnistaminen. Hoito ja palvelun laatu ovat riippuvaisia johdon asenteesta, ohjeistuksesta sekä työntekijöiden tiedoista, kyvyistä ja halusta havaita asiakkaasta enemmän kuin heidän päivittäiset perustarpeensa.. Johdon ja esimiesten ymmärrys, johtamistapa sekä asenne vaikuttavat merkittävästi siihen miten työntekijät uskaltavat ottaa saamelaisia koskevia asioita esille työssään. On tärkeää, että asiakas voi luottaa siihen, että työntekijä ymmärtää asiakasta ja, että hänen kulttuuritaustaansa kunnioitetaan.

Ilman edellä mainittuja tarkennuksia ehdotettu sääntely ei turvaa riittävästi laadukkaita ja asiakaslähtöisiä saamenkielisiä sosiaali- ja terveystalveluja ja tätä kautta edistä väestön terveyttä ja hyvinvointia sekä varmistaa asiakas- ja potilasturvallisuutta. Palvelujen laadukkuutta ja asiakaslähtöisyyttä tulee tarkastella enemmän asiakkaan ja potilaan näkökulmasta.